

Tussen monumenten

Het themaprogramma "Nu monument" was broedplaats van de tentoonstelling 'Since We Last Spoke About Monuments' in Stroom Den Haag. Kunstenaars denken na over monumenten. De behoefte aan monumenten ontstaat meestal buiten de kunstenaar om. Ze worden opgericht om de herinnering aan iemand of iets wakker te houden. De kunstenaar voert de gedenktekens uit in opdracht. Monumenten verwijderen bijna altijd naar overwinning en verlies van belangengroepen.

Door Carina van der Walt

De geschiedenis

Gedurende de 19^e eeuw werden in Nederland en andere Europese landen veel monumenten opgericht. Monumenten konden gelden als een soort vastlegging van identiteit. Ze beantwoordden vragen als "wie zijn wij?" en direct daarop aansluitend "waarop kunnen wij trots zijn?"

Monumenten hebben twee doelstellingen. Ze gaven aanvankelijk een gefilterde visie op het goede en mooie dat een volk zichzelf wil blijven herinneren. In de 20^e eeuw werden ze ook gebruikt om de fouten die gemaakt waren niet in de vergetelheid te laten verdwijnen. Voor de opbouw van identiteit zijn monumenten belangrijk. Zodra identiteit als probleemloos wordt ervaren, verdwijnt de behoefte. Tot het moment dat er weer politieke onrust of een ommekeer van een regime komt, blijft het stil op het gebied van nieuwe monumenten. Het is niet voor niets dat de vragen over monumenten in deze tentoonstelling juist opklinken vanuit Oost-Europese landen. Daar worstelt men met oude en nieuwe representaties van identiteit.

Wat gebeurt er tegenwoordig met monumenten?

Het digitale archief, *Defaced Monuments* (doorlopend) van Sam Durant (VS) vertoont vijftig beelden van monumenten, standbeelden en sculpturen die opzettelijk zijn veranderd of beschadigd.

Verwijst dit soort vandalisme naar politieke onrust? Passen nieuwe regimes altijd oude monumenten en standbeelden aan, om hun nieuwverworven macht in eigen monumenten en standbeelden te reflecteren? Indien het antwoord op deze vragen positief is, dan blijven monumenten vooral fenomenen van het historisch verloop. Geschiedenis wordt dan getekend door grote overwinningen en verliezen.

Waarom willen kunstenaars nadenken over monumenten?

Kunstenaars zijn de uitvoerders van ideeën, in de eerste plaats van hun eigen ideeën. Als een kunstenaar weet aan te sluiten bij wat een opdrachtgever wil hebben, kan een monument ontstaan. Maar kunstenaars zijn eigenzinnige, creatieve wezens. Ze zijn vaak gericht op het heden en de toekomst. Monumenten zijn in dat kader een vreemd onderwerp. In deze expositie zien we weer dat kunstenaars eerder zoeken naar de hiaten tussen winnaars en verliezers dan naar de bevestiging van het verschil. Ze reiken iets anders aan dan monumenten.

Zijn werken van monumentale omvang monumenten?

Soms ontstaat er een monumentaal werk, zoals de kelim *Monument in Waiting* (2008) van Azra Aksamija (AUT). De symbolische kracht van deze kelim wordt vooral bevestigd door de weigering van het Joegoslaviëtribunaal om het als bewijsstuk te gebruiken in de "rechtspraak tegen Karadzic" (*NRC-Handelsblad*, 7-10-2008). De kelim is van roodgekleurde wol en is zeer waardevol. *Monument in Waiting* hangt nog aan het weefgetouw en is nog niet af, zoals de titel het uitdrukt. *Blackmail* (2008) van Metahaven (NL) wordt als een "minimonument" (*De Volkskrant*, 1-10-2008) beschouwd. Het is een postzegelverzameling die op zoek gaat naar de grotere identiteit van Europa. Postzegels met afbeeldingen van rollen prikkeldraad om militaire kampen, gevechtsvliegtuigen, de Eiffeltoren met de halve maan van een moskee erop en de woorden 'Eurabia', "Bonlieue" en "The idea of a European superstate" stellen opnieuw vragen over insluiting en uitsluiting. Maar ook deze postzegelverzameling op een lichttafel, waaraan het publiek naar hartelust mag herordenen, is nog geen monument.

Sam Durant, *Defaced Monuments: Statue of Kwame Nkrumah*, Accra, Ghana

Op zoek naar een nieuw begrip

Is Image of Absalon to Be Projected Until It Vanished (2001) van Matthew Buckingham (VS) een zwartgallige visie op de toekomst van monumenten? Dit diabeeld van een standbeeld van de mythische stichter van Kopenhagen, is inderdaad aan het einde van de tentoonstelling bijna verdwenen. Dit werk staat opgesteld tegenover *Another Adaptation of the Ultimate Form of Perfection in the Attempt to Celebrate the Center and Not the Middle* (2008) van Alon Levin (NL). Het is een bronze tribune-achtige constructie van houten latten en stoeltjes. Het lijkt op een eigentijds, lineair model gebouwd rondom een centrum.

Misschien is deze constructie een van de "modellen voor consensus" om een nieuw begrip te creëren tussen monumenten in. Curator Mihnea Mircan bevestigt dit eigenlijk in een interview met *Meptropolis M* (No. 5 2008): "Ik zou het monument graag als een symbool zien van sociale en politieke processen, als een soort schaalmodel van de collectieve opdracht om consensus te creëren." Dat nieuwe begrip is voorlopig nog niet in steen uitgehakt.

Since We Last Spoke About Monuments, Stroom, Den Haag
14 september t/m 9 november
2008

www.stroom.nl